

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 01.06.2015

Irena Lipowicz

VII.7030.12.2015.NC

Pani

Joanna Kluzik - Rostkowska

Minister Edukacji Narodowej

al. Szucha 25 00-918 Warszawa

Jak wynika z doniesień prasowych oraz skarg napływających do Rzecznika Praw Obywatelskich, coraz więcej gmin wprowadza lub rozważa wprowadzenie przepisów przyznających pierwszeństwo w rekrutacji do przedszkoli tym dzieciom, które zostały poddane obowiązkowym szczepieniom.

Przykładem takiego rozwiązania jest uchwała nr 84.X.2015 Rady Miasta Częstochowy z dnia 20 kwietnia 2015 r. w sprawie zmiany uchwały nr 36.VI.2015 Rady Miasta Częstochowy z dnia 15 stycznia 2015 r. w sprawie określania kryteriów wraz z liczbą punktów oraz dokumentów niezbędnych do ich potwierdzenia w postępowaniu rekrutacyjnym do publicznych przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych, dla których organem prowadzącym jest Miasto Częstochowa. Zgodnie z uchwałą, przedstawienie zaświadczenia potwierdzającego szczepienie jest najwyższym punktowanym kryterium ustalonym na podstawie art. 20c ust. 4 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.). Za przedstawienie zaświadczenia o szczepieniu kandydat otrzymuje więcej punktów niż mógłby zgromadzić za spełnienie wszystkich pozostałych kryteriów łącznie. Z doniesień prasowych wynika także, że niektóre gminy rozważają wprowadzenie

regulacji całkowicie wykluczających możliwość przyjęcia do przedszkola niezaszczepionego dziecka.

Podobne regulacje, ze względu na ograniczenie w korzystaniu z konstytucyjnego prawa do równego dostępu do nauki, budzą jednak poważne wątpliwości.

Obowiązek szczepień ochronnych wynika z ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2013 r. poz. 947 ze zm.). Lista obowiązkowych szczepień została zaś ustalona w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. Nr 182, poz. 1086 ze zm.). Ustawa zawiera regulacje pozwalające na wyegzekwowanie spełnienia ustawowego obowiązku.

Pragnę zaznaczyć, że celem Rzecznika nie jest kwestionowanie zasadności obowiązku szczepień. Nie ulega wątpliwości, że ich upowszechnienie doprowadziło do wyeliminowania lub przynajmniej znacznego ograniczenia liczby zachorowań na wiele groźnych dla życia chorób zakaźnych. Dzięki wytworzonej przez masowe szczepienia odporności zbiorowej, przed chorobami chronione są także te osoby, które ze względu na stan zdrowia czy wiek same nie mogły poddać się zabiegom uodporniającym. Obowiązek szczepień jest usprawiedliwiony względami zdrowia publicznego i może być podstawą wprowadzania ustawowo ograniczeń w korzystaniu z konstytucyjnych praw i wolności.

Należy jednak pamiętać, że Konstytucja gwarantuje wszystkim równy i powszechny dostęp do nauki. Prawo do edukacji należy do podstawowych praw człowieka i dotyczy wszystkich etapów kształcenia, a więc także przedszkoli. Ewentualne ograniczenia w korzystaniu z tego prawa mogą być wprowadzane wyłącznie w drodze ustawy i tylko wtedy, kiedy są uzasadnione koniecznością ochrony innych konstytucyjnych wartości oraz gdy nie naruszają istoty prawa do nauki.

Należy podkreślić, że przepisy, które wskazują grupę dzieci całkowicie pozbawionych prawa do ubiegania się o miejsce w publicznym przedszkolu wydają się naruszać istotę prawa do nauki. Tym bardziej, jeżeli kryterium wyróżniającym zostaną ustanowione czynniki całkowicie niezależne od samego kandydata. Warto zauważyć, że prawem do nauki objęte są także dzieci cierpiące na choroby zakaźne.

Brakuje jakiegokolwiek uzasadnienia dla pozbawienia możliwości kształcenia dzieci, u

których istnieje jedynie podwyższone ryzyko zachorowania.

Przy ocenie regulacji całkowicie wykluczających możliwość przyjęcia do przedszkola należy również wskazać, że zgodnie z art. 31 ust. 3 Konstytucji, ograniczenie w korzystaniu z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanowione wyłącznie w ustawie. Podobne ograniczenie, niezależnie od oceny jego zasadności i celowości, nie może być zatem wprowadzone w akcie prawa miejscowego.

Na marginesie należy zauważyć, że takie regulacje byłyby także sprzeczne z ustawą o systemie oświaty. Kwestię rekrutacji do przedszkoli reguluje art. 20c ust. 1 ustawy. Zgodnie z tym przepisem, do rekrutacji dopuszczone są wszystkie dzieci mające miejsce zamieszkania na obszarze danej gminy - władze samorządowe nie mogą zawęzić tej grupy. Ustawa wskazuje także wszystkie kryteria, które mogą być brane pod uwagę w pierwszym etapie naboru (art. 20c ust. 2 ustawy). Zgodnie z obecnym stanem prawnym, nie ma wśród nich wymogu legitymowania się zaświadczeniem o odbyciu obowiązkowych szczepień. Oznacza to, że w pierwszym etapie rekrutacji gminy nie mogą stosować ustalonych przez siebie, dodatkowych kryteriów. Szanse na przyjęcie do placówki nie mogą zatem zależeć od przedstawienia zaświadczenia o poddaniu dziecka obowiązkowym szczepieniom.

Wątpliwości może budzić także rozwiązanie polegające na przyjęciu wymogu odbycia obowiązkowych szczepień jako kryterium wprowadzonego na podstawie art. 20c ust. 4 ustawy o systemie oświaty (w przypadku równorzędnych wyników lub jeżeli po pierwszym etapie rekrutacji w placówce pozostaną wolne miejsca, w drugim etapie naboru, organ prowadzący przedszkole ma prawo do ustalenia własnych kryteriów). Należy pamiętać, że zgodnie z art. 20c ust. 4 ustawy, kryteria te nie mogą być dowolne - muszą zapewniać jak najpełniejszą realizację potrzeb dziecka i jego rodziny, a zwłaszcza potrzeb rodziny, w której rodzice muszą pogodzić obowiązki rodzinne z obowiązkami zawodowymi oraz muszą zapewnić uwzględnienie lokalnych potrzeb społecznych. Wydaje się, że sposób sformułowania przepisu, w kontekście konstytucyjnej gwarancji równego dostępu do nauki, wyklucza możliwość tworzenia kryteriów nieuzasadnionych celami systemu oświaty, lokalnymi potrzebami lub koniecznością wyrównywania szans grup wymagających szczególnego wsparcia ze strony państwa (np. rodzin niepełnych, dotkniętych niepełnosprawnością czy zagrożonych wykluczeniem społecznym). Rekrutacja do przedszkoli nie może być wykorzystywana do

realizacji uzasadnionych celów innych ustaw - nie powinna zatem zastępować narzędzi służących do wyegzekwowania ustawowego obowiązku szczepienia. Ograniczenie dostępności nauki dla dzieci nie może być także wykorzystywane jako sankcja za naruszenie prawa przez rodziców.

Należy również zauważyć, że pięciolatki objęte są obowiązkiem realizacji przygotowania przedszkolnego, a od roku szkolnego 2015/2016 gminy mają obowiązek zapewnić miejsce w przedszkolu, oddziale przedszkolnym przy szkole podstawowej lub w innej formie wychowania przedszkolnego każdemu zgłoszonemu czterolatkowi. W tej sytuacji wprowadzenie dodatkowego kryterium nie będzie mogło służyć deklarowanemu celowi a więc ochronie zdrowia publicznego. Niezaszczepione dzieci i tak będą musiały zostać przyjęte do publicznej placówki. Wymóg będzie mógł zatem wpłynąć jedynie na szanse na przyjęcie do wybranego przez rodziców, konkretnego przedszkola.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2014 r., poz. 1648), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska w opisywanej sprawie.

Z poważaniem

Podpis na oryginale

Do wiadomości:

Pan

Bartosz Arłukowicz

Minister Zdrowia

Pan

Władysław Kosiniak-Kamysz Minister

Pracy i Polityki Społecznej